

I.ÚS 202/06 ze dne 20.09.2006

N 168/42 SbNU 433

Odovědnost odběratele elektrické energie za neoprávněný odběr (kopie)

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu
Jménem republiky

Nález

Ústavního soudu - I. senátu složeného z předsedy senátu Vojena Güttlera a soudkyň Ivany Janů a Elišky Wagnerové (soudkyně zpravodajka) - ze dne 20. září 2006 sp. zn. I. ÚS 202/06 ve věci ústavní stížnosti T. S. proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2006 č. j. 33 Odo 939/2004-141, proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 5. 2004 č. j. 12 Cmo 6/2004-126 a proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 28. 8. 2003 č. j. 46 Cm 179/2002-106, jimiž nebylo vyhověno stěžovatelově žalobě na vydání bezdůvodného obohacení.

Výrok

I. Usnesením Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 1. 2006 č. j. 33 Odo 939/2004-141, rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 5. 2004 č. j. 12 Cmo 6/2004-126 a rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 28. 8. 2003 č. j. 46 Cm 179/2002-106 bylo porušeno základní právo stěžovatele garantované čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Proto se tato rozhodnutí ruší.

Odůvodnění

I.

1. Ústavní stížností, podanou dne 6. 4. 2006, se stěžovatel domáhal zrušení v záhlaví uvedených rozhodnutí, kterými nebylo vyhověno jeho žalobě na vydání bezdůvodného obohacení, a tvrdil, že jimi bylo porušeno jeho základní právo na spravedlivý proces [čl. 36 a násl. Listiny základních práv a svobod (dále "Listina"), jakož i čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále "Úmluva")]. Ústavní stížnost byla podána včas (§ 72 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, dále jen "zákon o Ústavním soudu") a splňovala i další formální náležitosti a podmínky projednání předepsané zákonem o Ústavním soudu.

2. Podle ústavní stížnosti mělo být stěžovatelovo základní právo na spravedlivý proces porušeno chybným výkladem institutu odpovědnosti odběratele elektrické energie za neoprávněný odběr a nesouladem mezi skutkovými zjištěními a právními závěry obecných soudů. V řízení bylo dle obecných soudů prokázáno, že došlo k poškození elektroměru (v době, kdy za nepoškození nesl odpovědnost stěžovatel), a to zásahem do plomb a vyvrtáním otvoru ve spodní části přístroje. Stěžovatel však v řízení setrvale namítal, že před odnesením elektroměru pracovníky odběratele neměl možnost se přesvědčit, že elektroměr je poškozen. Znalecký posudek, o němž se soudy opřely, sice konstatuje poškození elektroměru, ale neuvádí kdo a kdy toto poškození způsobil. Městský soud dále vůbec nezminil skutečnost, že svědci, kteří poškození zjistili, uvedli, že jsou hmotně zainteresováni za zjištění poškození elektroměrů. Ustanovení § 22 odst. 1 písm. d) zákona č. 222/1994 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o Státní energetické inspekci, v tehdy platném znění, (dále jen "zákon č. 222/1994 Sb."), však takto aplikovat nelze. Soudy se totiž podle stěžovatele nevypořádaly s jeho (o důkazy opřeným) tvrzením, že k poškození došlo jinak, než jak tvrdila žalovaná dodavatelka elektřiny. Dle odvolacího soudu stěžovatel své nekonkretizované tvrzení neodůvodnil a nenavrhl k němu žádný důkaz, což (dle stěžovatele) odporuje obsahu spisu. Vadu nenapravit ani dovolací soud, jenž naopak uvedl, že stěžovateli by nevznikla povinnost k náhradě škody, jen kdyby prokázal, že zásah provedla třetí osoba.

3. Ústavní soud požádal o vyjádření předsedu senátu Městského soudu v Praze Miroslava Hrušku, který až po třetí výzvě a bez uvedení důvodu nečinnosti uvedl, že na základě rozsáhlého dokazování bylo zjištěno, že došlo k poškození elektroměru. Stěžovatel v podstatě uvádí okolnosti tohoto zjištění - namítá, že k poškození došlo mimo odběrné místo. Závěr stěžovatele není provedeným dokazováním odůvodněn - ze skutečnosti, že poškození bylo zjištěno bez přítomnosti stěžovatele (či jím pověřených osob) nelze dovozovat, že k poškození došlo mimo odběrné místo. Předseda senátu proto navrhl zamítnutí ústavní stížnosti jako nedůvodné.

4. K výzvě se k ústavní stížnosti vyjádřil i Vrchní soud v Praze prostřednictvím předsedkyně senátu Mgr. Marcely Tuscanyové, která k námitce, že věc byla rozhodnuta v rozporu s provedenými důkazy uvedla, že odvolací soud považoval skutková zjištění prováděná nalézacím soudem za úplná a dostatečná pro právní posouzení nároku uplatněného stěžovatelem a navrhla zamítnutí návrhu. Vyjádřil se i Nejvyšší soud, který prostřednictvím předsedkyně senátu JUDr. Blanky Moudré odkázal na odůvodnění svého rozhodnutí.

5. K výzvě se k ústavní stížnosti prostřednictvím právního zástupce vyjádřila i vedlejší účastnice, Pražská energetika, a. s., která s napadenými rozhodnutími zcela souhlasila a oponovala stěžovateli tvzení, že jejich vydáním bylo porušeno jeho právo na spravedlivý proces. K jednotlivostem vedlejší účastnice uvedla, že stěžovatel byl poučen o nutnosti chránit a kontrolovat elektroměr a pečovat o řádný stav plomb. Pochybnosti stěžovatele o prokazatelnosti poškození elektroměru označila vedlejší účastnice za účelové, neboť postup pro zjištění neoprávněného odběru není stanoven a prokazuje se znalecky a svědecky, což se stalo i v předmětném řízení. Znalec technicky posoudil elektroměr z toho hlediska, zda došlo k zásahu, který lze označit za neoprávněný odběr. Proto je nemístná námitka stěžovatele, že znalec neurčil, kdo elektroměr poškodil. Stěžovatelova odpovědnost vyplývá i z rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 299/03 (pozn. nepublikováno) a Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Odo 229/2004. Stěžovatel navíc podle vedlejší účastnice svou povinnost nahradit škodu ve vypočtené výši uznal, když dobrovolně zaplatil 110 000 Kč a upozornění, že mu jinak bude odpojena elektrická energie, nebylo v tomto případě bezprávnou pohrůzkou. Proto vedlejší účastnice navrhla, aby napadená rozhodnutí "nebyla rušena" a aby ústavní stížnost byla odmítnuta.

II.

6. Ústavní soud si vyžádal spis Městského soudu v Praze sp. zn. 46 Cm 179/2002, z něhož zjistil následující skutečnosti.

7. Rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 28. 8. 2003 č. j. 46 Cm 179/2002-106 byla zamítnuta stěžovatelova žaloba, již se na společnosti Pražská energetika, a. s. domáhal vydání bezdůvodného obohacení ve výši 110 000 Kč s příslušenstvím, které žalovaná získala pohrůzkou přerušení dodávek elektrické energie, již donutila stěžovatele k zaplacení náhrady škody způsobené neoprávněným odběrem elektřiny, ačkoli stěžovatel nesouhlasil s důvodem a výší požadované náhrady, a to ani po předstření obsahu listin, o něž žalovaná svůj nárok opírala. Soud konstatoval, že není naplněna žádná ze skutkových podstat bezdůvodného obohacení. O plnění bez právního důvodu (§ 451 odst. 2 občanského zákoníku) podle soudu nešlo, protože v řízení bylo prokázáno poškození měřicího zařízení, a to zápisem o zjištění neoprávněného odběru, výsledkem svědků K. a K. (zaměstnanců dodavatelky, kteří sepsali výše uvedený zápis) a dodavatelkou předloženým znaleckým posudkem elektroměru (který byl předán ke zkoumání poté, co jej měli v rukou výše uvedení svědci). Odpovědnost za neoprávněný odběr podle soudu nevyžaduje zavinění odběratele (§ 22 odst. 1 písm. b) zákona č. 222/1994 Sb.), jenž mohl řádně kontrolovat měřicí zařízení a informovat dodavatelku o zjištěných závadách, což však neučinil a vystavil se tak "nebezpečí odpovědnosti za vzniklou škodu". Výše neoprávněného odběru byla určena dle § 7 vyhlášky č. 169/1995 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o podmínkách dodávek elektřiny a o způsobu výpočtu škody vzniklé dodavateli neoprávněným odběrem elektřiny (dále jen "vyhláška č. 169/1995 Sb."). Není-li zjištěna doba využití delší, spočte se denní spotřeba jako maximální povolený odběr po dobu 16 hodin denně a vyhláška má za to, že doba neoprávněného odběru trvala od posledního odečtu. Tento rozsudek napadl stěžovatel odvoláním (č. l. 110), v němž argumentoval obdobně jako v ústavní stížnosti a výslovně namítl, že soud pominul, že svědci K. a K. oznámili zjištěné poškození až poté, co se s elektroměrem na 3/4 hodiny vzdálili, a kteří vypověděli, že jsou motivováni ke zjišťování poškození měřicího zařízení.

8. Vrchní soud v Praze odvolání stěžovatele nevyhověl a rozsudkem ze dne 14. 5. 2004 č. j. 12 Cmo 6/2004-126 rozsudek městského soudu potvrdil. Z odůvodnění vyplývá, že vrchní soud se ztotožnil s posouzením věci, jak je provedl městský soud, kdy mj. "bylo zjištěno... že dne 29. 3. 2000 vyměnili pracovníci žalovaného stávající elektroměr...za jiný...z důvodu poškození (taktu) původního elektroměru". Tvzení stěžovatele, že elektroměr mohli poškodit pracovníci dodavatelky označil odvolací soud za nekonkrétní, neodůvodněné a nedoprovozené

příslušným důkazním návrhem. Ostatní odvolací námitky označil soud za právně nevýznamné. Tento rozsudek napadl stěžovatel dovoláním (č. l. 132), v němž dal zásadní právní význam otázce, zda přijetí výkladu, který zaujal vrchní soud, nebude poškozovat tisíce domácností, které mají neuzamčená měřicí zařízení umístěna na chodbách domů a odvolacímu soudu vytkl, že rozhodl v rozporu s provedenými důkazy, neboť stěžovatel má za prokázané, že k poškození elektroměru došlo mimo odběrné místo.

9. Dovolání stěžovatele Nejvyšší soud odmítl usnesením ze dne 24. 1. 2006 č. j. 33 Odo 939/2004-141 (srov. na www.nsoud.cz/rozhod.php), neboť stěžovatel brojil proti skutkovým zjištěním, z nichž vycházel odvolací soud, což je však vyloučeno v dovolání podaném na základě § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu (dále jen "o. s. ř."). Podle Nejvyššího soudu se stěžovateli nepodařilo prokázat, že zásah do měřicího zařízení způsobila třetí osoba - jedině tehdy by mu nevznikla povinnost k náhradě škody. Proto uzavřel, že věc nebyla řešena v rozporu s hmotným právem a napadené rozhodnutí tudíž nemůže mít zásadní právní význam.

10. Ústavní soud z vyžádaného spisu Městského soudu v Praze sp. zn. 46 Cm 2002 dále zjistil, že před č. l. 94 jsou založeny kopie příloh zaslaných žalovanou, mezi nimiž se nachází:

- "Zápis o zjištění neoprávněného odběru elektřiny" ze dne 29. 3. 2000, který je podepsán pracovníky dodavatelky L. K. a J. K. a v místě pro vyjádření osoby, v jejíž prospěch byl neoprávněný odběr prováděn je uvedeno "Majitel nepřítomen, zástupkyně se odmítla vyjádřit a cokoli podepsat." Zápis nezmiňuje poškození plomby - uvádí, že při výměně předmětného elektroměru bylo zjištěno jeho poškození, spočívající ve vyvrtání bakelitového krytu na spodní části elektroměru;

- kopie posudku ze dne 9. 4. 2000, jímž znalec oboru bezpečnost elektrických zařízení JUDr. Ing. Jiří Černý posoudil stav předmětného elektroměru; posudek konstatuje, že bylo zjištěno poškození zajištění měřicí části elektroměru, o čemž svědčí zejména stav obou plomb (mechanicky poškozených) a dále stav elektroměru, kde vyvrtaným otvorem a zásahem do krytu bylo možno ovlivňovat registrování odebrané elektřiny;

- kopie "Vyúčtování neoprávněného odběru elektrické energie" ze dne 25. 4. 2000, z níž vyplývá, že dodavatelka provedla vyúčtování za použití fikce 16 hodinového maximálního povoleného denního odběru za dobu 85 dní, od této teoreticky možné spotřeby je odečtena skutečná spotřeba ve fakturovaném období.

11. Na č.l. 99 je založen protokol o jednání před soudem prvního stupně ze dne 21. 8. 2003, z něhož vyplývá, že:

- svědkyně K. vypověděla (nejde o zaměstnankyni stěžovatele - má v předmětné nemovitosti pronajaty nebytové prostory, u nichž je spotřeba elektřiny měřena totožným elektroměrem), že byla přítomna výměně elektroměru - svědci K. a K. jí k dotazu sdělili, že není třeba její přítomnosti po dobu výměny - do kanceláře odešla, když byl namontován nový elektroměr, poté svědci odešli ven a vrátili se s tím, že elektroměr je porouchaný. Vyměněný elektroměr u sebe neměli a svědkyně odmítla podepsat protokol o neoprávněném odběru;

- svědek N. (byl tehdy zaměstnancem stěžovatele) vypověděl, že byl přítomen celé výměně; svědci K. a K. se s vyměněným elektroměrem vzdálili na dobu 3/4 hodiny - po návratu jim otevřel; svědek vypověděl, že byl přítomen výměně;

- svědek K. (zaměstnanec dodavatelky zabývající se výměnou elektroměrů) vypověděl, že svědkyně K. během výměny elektroměru odešla a uvedl, že se z předmětné nemovitosti s poškozeným elektroměrem nevzdálil; svědek vypověděl, že jeho příjem nezávisí na počtu odhalených neoprávněných odběrů; svědek vypověděl, že při zjištění neoprávněného odběru nemá povinnost volat policii, ale musí sepsat protokol; svědek též vypověděl, že nebyl vyslýchán v souvislosti s neoprávněným odběrem policií;

- svědek K. vypověděl že si nepamatuje, že by se svým kolegou oba odešli, ale připustil, že jeden z nich se vzdálil pro nezbytný formulář do vozidla před provozovnou; svědek dále uvedl, že počet zjištěných neoprávněných odběrů je zhodnocen v platu; provádí-li nyní kontrolu jeden zaměstnanec, musí zdokumentovat zjištění fotograficky, či přizvat ke zjištěnému neoprávněnému odběru svědky; v předmětné době museli kontrolovat dva, museli zajistit poškozený elektroměr, sepsat protokol a předat vše nadřízenému; za zástupcem odběratele odcházejí až po výměně a sepsání protokolu.

12. Dále je ve spise na č. l. 38 založeno usnesení státní zástupkyně ze dne 22. 1. 2001, z něhož vyplývá, že policie ve věci odložení stěžovatelem podaného trestního oznámení (str. 3 rozsudku nalézacího soudu uprostřed) opřela závěr o nepoškození elektroměru třetími osobami (usnesení vyšetřovatelky na č. l. 36) o výše citovaný znalecký posudek a výpovědi svědků K. a K. (viz i sdělení na č. l. 60 a 67).

13. Podle § 44 odst. 2 zákona o Ústavním soudu může Ústavní soud se souhlasem účastníků upustit od ústního jednání, nelze-li od tohoto jednání očekávat další objasnění věci. Účastníci souhlas poskytl a od ústního jednání bylo upuštěno.

III.

14. Ústavní soud dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

15. Podstatou ústavní stížnosti byla námitka ústavně nepřipustných vad při zjišťování skutkového stavu a námitka protiústavní interpretace § 22 odst. 1 písm. d) zákona č. 222/1994 Sb.

16. Z hlediska systematiky ústavně chráněných základních práv nutno mít na zřeteli, že stěžovatel se obrátil na obecné soudy se žalobou, již se na vedlejší účastníci domáhal vydání bezdůvodného obohacení. V tomto občansko právním vztahu nepůsobí základní práva přímo mezi jeho účastníky, nýbrž působí až skrze rozhodování soudu, který je povinen aplikované právo vykládat se zřetelem na základní práva obou účastníků sporu. Obecné soudy z ústavního pohledu rozhodovaly střet dvou zcela rovnocenných vlastnických práv, která mají garantován stejný rozsah ochrany [(čl. 11 Listiny a čl. 1 odst. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "Úmluva" a "Protokol")]. Mají-li mít zaručen stejný obsah a stejnou ochranu právo dodavatelky nebýt majetkově poškozena (v důsledku nezaplacení za spotřebovanou energii) a na straně druhé právo stěžovatele být chráněn proti úbytku majetku (tj. být škodně odpovědným subjektem jen tam, kde to zákon předvídá), nesmí ochrana poskytovaná jednomu subjektu vlastnického práva být v nepoměru k možnostem ochrany, jež má subjekt druhý.

17. Aplikované ustanovení zákona č. 222/1994 Sb. zní: "§ 22 (1) Neoprávněným odběrem elektřiny je d) odběr měřicím zařízením, které nebylo připojeno dodavatelem nebo na kterém bylo porušeno zajištění proti neoprávněné manipulaci. (2) Způsob výpočtu škody vzniklé dodavateli neoprávněným odběrem stanoví ministerstvo vyhláškou." Citovaný zákon neobsahuje žádné další zmínky o odpovědnosti za škodu způsobenou neoprávněným odběrem, a proto se použijí obecné principy institutu odpovědnosti. Odběratel odpovídá za neporušenost měřicího zařízení bez ohledu na zavinění. Zvolená legislativní konstrukce zvýhodňuje dodavatele energie. Toto zvýhodnění je patrně odůvodněno tím, že řádná evidence spotřeby elektrické energie a ochrana proti neoprávněným odběrům zabezpečují veřejný zájem na stabilitě rozvodné soustavy. Zda je toto omezení ústavně přípustné lze konstatovat jen na základě testu proporcionality (k testu proporcionality srov. např. náleze ze dne 13. 8. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 3/02; Sbírnka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 27, náleze č. 105, vyhlášen ve Sbírnce zákonů č. 405/2002). Je třeba zkoumat, zda je cíl sledovaný omezením legitimní a zda zvolený prostředek (zde zákonem volená odpovědnostní konstrukce) je schopen cíle dosáhnout (i), zda jde o prostředek nezbytný (ii) a zda není újma způsobená základním právům nepřiměřená ve vztahu k zamýšlenému cíli (iii). V testu proporcionality musí vedle normativních aktů veřejné moci obstát i akty individuální, jinak řečeno i výklad normativních aktů musí být proporcionalní (srov. náleze ze dne 31. 3. 2005 sp. zn. I. ÚS 554/05; Sbírnka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 36, náleze č. 67).

18. Stabilita rozvodné soustavy je cílem legitimním a zvolená odpovědnostní konstrukce motivuje odběratele v zabraňování neoprávněným odběrům a poškozování měřidel (i), přičemž toto právní řešení je nezbytné tam, kde dodavatelé energií nemají volný přístup k měřidlům a tam, kde nemají sami možnost měřicí zařízení proti neoprávněnému odběru zabezpečit. Avšak odběratel musí mít reálnou možnost vyvrátit, že k neoprávněnému odběru došlo (ii). A jen když je možnost obrany férová, lze mít za to, že újma způsobená v důsledku zvoleného prostředku základním právům není nepřiměřená (iii). Druhým a třetím krokem testu tedy projde aplikační postup jen tehdy, pokud prostředky a formy zdokumentování neoprávněného odběru nejsou voleny a hodnoceny tak, že nepřiměřeně omezí, resp. dokonce znemožní výkon práva účinně namítnout, že o neoprávněný odběr nešlo. Tím jsou z ústavního hlediska dány aplikační intence § 22 zákona č. 222/1994 Sb.

IV.

19. Obecné soudy vycházely ze svého ustáleného výkladu, podle něhož je povinnost odběratele k náhradě škody povinností, pro jejíž vznik je irrelevantní, zda stěžovatel neoprávněný odběr zavinil - odpovědnosti by se zprostil pouze pokud by prokázal, že poškození elektroměru způsobila třetí osoba.

20. K souladnosti procesu zjišťování skutkového stavu s kautelami spravedlivého procesu zaujímá Ústavní soud neměnný postoj, kdy např. v nálezu ze dne 30. 11. 1995 sp. zn. III. ÚS 166/95 konstatoval, že je nutno považovat za rozpor s principy řádného a spravedlivého procesu situaci, jestliže v soudním rozhodování jsou skutková zjištění v extrémním nesouladu s vykonanými důkazy (Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 4, náleží č. 79). V nálezu ze dne 12. 5. 2004 Ústavní soud konstatoval, že: "Soudy jsou povinny se podle ustanovení § 132 občanského soudního řádu vypořádat se vším, co v průběhu řízení vyšlo najevo a co účastníci řízení tvrdí, má-li to vztah k projednávané věci. Pokud soudy této zákonné povinnosti nedostojí, a to jednak tím, že se zjištěnými skutečnostmi nebo tvrzenými námitkami nezabývají vůbec, nebo se s nimi vypořádají nedostatečným způsobem, má to za následek vadu řízení, promítající se jako zásah do ústavně zaručeného práva na spravedlivý proces" (srov. náleží sp. zn. IV. ÚS 563/03; Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 33, náleží č. 71, nebo náleží ze dne 20. 12. 2005 sp. zn. I. ÚS 593/04, Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 39, náleží č. 230).

21. Soudy vzaly za prokázané poškození elektroměru, aniž by vzaly v úvahu povahu důkazů, o něž svůj závěr opíraly. Ve výpovědích svědků existovaly významné rozpory, které měly zásadní vliv na posuzování skutečnosti, zda k poškození elektroměru nedošlo mimo odpovědnostní sféru stěžovatele. Pro hodnocení použitelnosti jednotlivých svědeckých výpovědí ke zjištění skutkového stavu by bylo třeba zabývat se motivací jednotlivých svědků k podání jejich verzí skutkového děje. Toto hodnocení však obecné soudy zcela opomenuly. Soudy navíc na prvním místě hovořily o poškození plomb, avšak zůstalo nevyjasněno, proč toto poškození nezmiňuje protokol o neoprávněném odběru. Zcela mimo pozornost soudů zůstala skutečnost, že zaměstnanci dodavatelky zcela protichůdně vypovídali o své zainteresovanosti na zjištění neoprávněného odběru a neshodli se ani v tom, zda se ani jeden z nich nevzdálil z místa výměny, přičemž svědci navržení stěžovatelem tvrdili, že elektroměr byl nejprve odnesen ven a teprve po 3/4 hodině byl předložen k podpisu zápis o neoprávněném odběru. Soudy tyto rozpory nevypořádaly a ani se nepokusily podpořit svůj závěr jinak, např. provedením důkazů výpisy o spotřebě elektřiny, a tak případně zjistit, zda ve sledovaném období spotřeba nevykazovala výkyvy. Tento postup je v rozporu s výše vyloženými kautelami spravedlivého procesu.

22. Stěžovatel namítal vadnou aplikaci ustanovení týkajícího se objektivní odpovědnosti za stav elektroměru. V dané věci šlo o typickou situaci konkurence interpretačních alternativ normy jednoduchého práva (srov. např. náleží ze dne 10. 10. 2002 sp. zn. III. ÚS 173/02; Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 28, náleží č. 127), kdy - přes neobvyklost dikce § 22 odst. 1 písm. d) zákona č. 222/1994 Sb. - i zde platí tříprvková konstrukce odpovědnosti, která vyžaduje existenci škody, protiprávního jednání či opomenutí odpovědného subjektu a příčinné souvislosti mezi protiprávním jednáním či opomenutím a škodou (srov. např. Švestka, J., Jehlička, O., Škárková, M., Spáčil, J. a kolektiv, Občanský zákoník, komentář, 10. vydání, Praha 2006, str. 708 a násl.). Soudy však zákon interpretovaly tak, že k vyloučení bezdůvodného obohacení žalované, tj. pro důvodnost jejího nároku na náhradu škody, postačí znalec konstatované poškození elektroměru.

23. Soudy totiž vyšly z předpokladu, že v důsledku stěžovatelova porušení právní povinnosti (spočívajícího v nezabránění poškození elektroměru konstatovanému znalec) fiktivně (viz vyhláška č. 169/1995 Sb.) došlo ke škodě vyhláškou stanovené. Situace, kdy se na vznik škody usuzuje z poškození měřidla, však klade zvýšené nároky na přesvědčivost důkazů prokazujících, že k poškození elektroměru došlo ve sféře odpovědné osoby - tj. stěžovatele. Resp. naopak z důkazů by muselo jednoznačně vyplynout vyloučení účasti na poškození měřidla ze strany osob jednajících za vedlejší účastníci. Ostatně dnešní nároky na postup zaměstnanců vedlejší účastnice (viz výpověď svědka K.) již o tuto vyváženost (patrně na základě nabytých zkušeností) zjevně usilují. Důkazy zde však žádoucí jednoznačnost neměly, neboť z nich lze skutečně dovodit, že k poškození sice došlo předtím, než elektroměr zkoumal znalec, avšak až poté, co byl elektroměr sňat zaměstnanci vedlejší účastnice. Z důvodů uvedených shora neměly provedené důkazy soudu umožnit aplikaci zákonné presumpce existence škody.

24. Těmto závěrům nijak neodporuje nepublikované usnesení Ústavního soudu ze dne 9. 6. 2005 sp. zn. I. ÚS 299/03, na něž poukázala vedlejší účastnice, neboť v této věci (v níž vedlejší účastnice rovněž vystupovala) byla odpovědnost odběratele konstatována na základě jiných skutkových okolností, kdy např. byly prokázány i výkyvy ve spotřebě (podobné skutkové okolnosti podporovaly fakt, že došlo k neoprávněnému odběru i ve věcech rozhodnutých nepublikovanými usneseními sp. zn. IV. ÚS 26/02 a I. ÚS 253/03, v nichž byla dodavatelka rovněž vedlejší účastnicí). Rovněž rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 11. 2005 sp. zn. 32 Odo 229/2004 (srov. na www.nsoud.cz/rozhod.php), jímž bylo v jiné věci vyhověno dovolání vedlejší účastnice, na danou situaci nedopadá, neboť zde Nejvyšší soud konstatoval, že pro vznik odpovědnosti za neoprávněný odběr není nutné prokázat, že zajištění proti neoprávněné manipulaci porušil (tj. zavínil) sám odběratel.

25. Městský soud v Praze a Vrchní soud v Praze porušily základní vlastnické právo stěžovatele garantované čl. 11 odst. 1 Listiny, neboť vyložily a aplikovaly odpovědnostní institut zakotvený v § 22 zákona č. 222/1994 Sb.

ústavně nekonformně. K porušení vlastnického práva stěžovatele došlo poté, kdy obecné soudy přehlédly, že z provedených důkazů může vyplývat stejně dobře skutkový závěr, že k poškození elektroměru došlo mimo sféru odpovědnosti stěžovatele. Toto přehlédnutí, v situaci oslabené ochrany stěžovatelova vlastnického práva samotnou zákonnou úpravou, činí ochranu tohoto práva nepřiměřeně a proto neakceptovatelně oslabenou v porovnání s ochranou vlastnického práva vedlejší účastnice.

26. Nejvyšší soud při výkladu přípustnosti dovolání ignoroval, že z čl. 4 Ústavy pro něj mimo jiné vyplývá povinnost poskytovat ochranu základním právům, k jejichž porušení došlo v předcházejícím řízení. Ve vztahu k dovolacímu řízení Ústavní soud totiž v nálezu ze dne 10. 5. 2005 konstatoval, že: "Podmínky připuštění dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) a odst. 3 je třeba vykládat tak, aby byla naplněna jak ústavou stanovená povinnost soudů poskytovat jednotlivci ochranu jeho základních práv (čl. 4 Ústavy), tak i účel daného typu dovolacího řízení, který směřuje ke sjednocení judikatury obecných soudů." (srov. nález sp. zn. IV. 128/05 nebo nález sp. zn. IV. ÚS 391/05; Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 37, nález č. 100, svazek 38, nález č. 181).

27. Právo stěžovatele zakotvené v čl. 11 odst. 1 Listiny tedy porušil i Nejvyšší soud, resp. v jeho porušení pokračoval.

28. Ústavní soud proto ústavní stížnosti vyhověl podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu a napadená rozhodnutí podle § 82 odst. 3 písm. a) citovaného zákona o Ústavním soudu zrušil.